3. 10. 2005

ID: 36278

Bezprávná výhružka

Bezprávnou výhrůžkou je taková hrozba, pod jejíž vlivem je osoba pohnuta k určitému právnímu úkonu. Bezprávnou výhrůžkou je výhrůžka, kterou je vynucováno něco, co nesmí být vynucováno, přičemž může spočívat v tom, že je vyhrožováno něčím, co hrozící vůbec není oprávněn provést, nebo co sice oprávněn provést je, ale nesmí tím hrozit tak, aby někoho pohnul k určitému právnímu úkonu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 712/2003, ze dne 23.10.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně České republiky – Ministerstva obrany, jejímž jménem jedná Vojenský úřad pro právní zastupování Ministerstva obrany se sídlem v Praze 6, nám. Svobody 471, proti žalovanému R. G., zastoupenému, advokátkou, o úhradu dlužného nájemného, vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 6 C 69/2001, o dovolání žalobce a žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. prosince 2002 č. j. 14 Co 476/2002-119, tak, že dovolání žalobkyně zamítl. Nejvyšší soud České republiky rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 9. prosince 2002 č. j. 14 Co 476/2002-119, ve výroku, kterým byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Domažlicích ze dne 22. února 2002 č. j. 6 C 69/2001-93 ve spojení s doplňujícím rozsudkem téhož soudu ze dne 17. května 2002 č. j. 6 C 69/2001-104, o povinnosti žalovaného zaplatit žalobkyni částku 194 100 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení, včetně výroků o náhradě nákladů řízení zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Ve zbývajícím rozsahu Nejvyšší soud České republiky dovolání žalovaného odmítá.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se po žalovaném domáhala původně plnění ze smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999 ve výši 168 273,50 Kč s úroky z prodlení a plnění ze smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 27. 5. 1999 ve výši 176 310,60 Kč spolu s úroky z prodlení. Soud prvního stupně několikrát připustil usnesením změnu návrhu pro trvající prodlení žalovaného s plněním. Na základě výzvy soudu prvního stupně ze dne 22. 11. 2001 k doplnění tvrzení žalobkyně s ohledem na možnou další právní kvalifikaci – bezdůvodného obohacení upřesnila žalobkyně návrh tak, že pokud původně požadovala zaplacení částky 168 273,50 Kč s úroky z prodlení, požadovala z důvodu původně chybného výpočtu částku 194 373,50 Kč, a požádala o konečnou změnu návrhu tak, že žalovaný je povinen zaplatit jí částku 194 373,50 Kč spolu s konkrétně uvedenými úroky s ohledem na měnící se diskontní sazbu v rozhodném období ze smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitosti, a částku 176 310,60 Kč s úroky z prodlení podle měnící se diskontní sazby z nájemní smlouvy, celkem 370 684,10 Kč s konkrétně uvedeným příslušenstvím. Pro případ, že by soud považoval za neplatnou nájemní smlouvu, trvala žalobkyně na zaplacení částky 194 373,50 Kč spolu s konkrétně uvedenými úroky z prodlení ze smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitosti, a z titulu bezdůvodného obohacení za užívání nebytových prostor bez právního důvodu požadovala částku 199 903,10 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení, tedy celkem částku 394 276,60 Kč s příslušenstvím. Pro případ, že by soud považoval za neplatné obě smlouvy, požadovala po žalovaném vrácení bezdůvodného obohacení ve výši 528 002,50 Kč spolu se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001.

Okresní soud v Domažlicích rozsudkem ze dne 22. února 2002 č. j. 6 C 69/2001-93 ve spojení s doplňujícím rozsudkem téhož soudu ze dne 17. května 2002 č. j. 6 C 69/2001-104 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 401 925 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení; zamítl žalobu ohledně částky 126 077,50 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení, a ohledně výroků žalobkyně, jimiž se žalobkyně domáhala zaplacení částky 370 684,10 Kč s příslušenstvím nebo částky 394 276,60 Kč s příslušenstvím rovněž žalobu zamítl; zároveň rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že účastníci uzavřeli 6. 5. 1999 smlouvu o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí, v níž se žalovaný zavázal zaplatit žalobkyni 351 800 Kč ve splátkách tak, že částku 133 700 Kč uhradí do 13. 5. 1999 a zbytek bude splácet v pravidelných měsíčních splátkách po 8 000 Kč. Žalovaný na základě této smlouvy zaplatil žalobkyni dne 6. 5. 1999 částku 133 700 Kč a dne 19. 8. 1999 částku 24 000 Kč. Soud dále zjistil, že účastníci uzavřeli dne 27. 5. 1999 smlouvu o nájmu nebytových prostor, podle níž se žalovaný zavázal platit nájemné za užívání nebytových prostor měsíčně ve výši 21 084 Kč, přičemž zaplatil 18. 6.

1999 částku 21 084 Kč a dne 19. 8. 1999 částku 42 168 Kč; tato smlouva byla ukončena dnem 11. 4. 2000. Obě smlouvy posoudil soud za neplatné podle § 37 odst. 1 obč. zák. s tím, že nebyly učiněny svobodně a vážně, když žalovaný smlouvy uzavíral v důsledku psychického donucení – bezprávné výhružky, a smlouva o nájmu byla navíc neplatná podle § 3 odst. 4 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor proto, že ve smlouvě nebyl vymezen účel nájmu a k jejímu uzavření nebyl dán souhlas příslušného městského úřadu. Jestliže žalovaný podáním ze dne 16. 10. 2001 podle § 49 obč. zák. od obou uvedených smluv odstoupil se zdůvodněním, že byly uzavřeny v tísni a za nápadně nevýhodných podmínek, je toto odstoupení neplatné, když nelze platně odstoupit od smluv uzavřených neplatně. Protože žalovaný po rozhodné období nebytové prostory užíval, dospěl soud k závěru, že podle § 451 odst. 2 obč. zák. je povinen vydat žalobci bezdůvodné obohacení. Výši bezdůvodného obohacení stanovil soud v souladu s § 458 odst. 1 obč. zák. za rok 1997 a 1998 na částku 165 Kč za 1 m2 ročně s ohledem na potvrzení Městského úřadu v D. o výši nájemného za skladovací prostory, a za rok 1999 a 2000 na částku 200 Kč za 1 m2 ročně, ve stejné výši, jak bylo dohodnuto mezi účastníky v neplatné nájemní smlouvě. Soud neakceptoval námitku žalovaného, že dlužné nájemné bylo zahrnuto v kupní ceně nemovitosti, v níž se užívané nebytové prostory nachází, a jejíž účinky vkladu do katastru nemovitostí nastaly dnem 12. 4. 2000. Potvrzení, které mělo osvědčovat bezúplatné užívání objektu žalovaným, a bylo vydané M. N., provozující realitní kancelář, jež zprostředkovávala prodej nemovitostí žalobkyně žalovanému, shledal soud neplatným, neboť M. N. nebyla vůbec oprávněna za žalobkyni v tomto směru jednat. Namítal-li žalovaný promlčení ohledně plateb do 14. 12. 1999, nebyla shledána tato námitka odůvodněnou, protože v souladu s § 107 a § 112 obč. zák. by bylo nutno pokládat za promlčené bezdůvodné obohacení do 16. 5. 1998 ve výši 168 223 Kč, avšak žalovaný ještě v roce 1999 uhradil částku 220 952 Kč, proto se nelze promlčení dovolávat. Pokud žalovaný učinil projev směřující k započtení z titulu bezdůvodného obohacení, které mělo žalobkyni vzniknout tím, že žalovaný objekt střežil, bránil jeho poškození a zhodnotil ho, soud uzavřel, že žalovaný tak činil pro sebe, a žalobkyně se tím nijak neobohatila, proto soud k vznesené námitce započtení nepřihlédl. Protože soud rozsudkem ze dne 22. 2. 2002 rozhodl o žalobě pouze v té části, v níž se žalobkyně domáhala zaplacení částky 528 002,50 Kč s příslušenstvím, když vycházel ze závěru, že obě předmětné smlouvy (o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999 a o nájmu nebytových prostor ze dne 27. 5. 1999) byly uzavřeny neplatně, rozhodl doplňujícím rozsudkem o dalších návrzích žalobkyně pro případ, že by soud považoval obě tyto smlouvy za platné, a žalobkyně se domáhala v takovém případě zaplacení částky 370 684,10 Kč s příslušenstvím nebo částky 394 276,60 Kč s příslušenstvím, pokud by soud pokládal za platnou pouze nájemní smlouvu ze dne 27. 5. 1999.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 9. prosince 2002 č. j. 14 Co 476/2002-119 rozsudek soudu prvního stupně v jeho vyhovujícím výroku o povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 349 132 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení potvrdil, a ve zbytku, tj. do částky 52 793 Kč s příslušenstvím vyhovující výrok soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu v této části zamítl; zároveň rozhodl o náhradě nákladů obou řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými závěry soudu prvního stupně, neztotožnil se však s jeho právním závěrem, dospěl-li soud prvního stupně k závěru, že smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999 a o nájmu nebytových prostor ze dne 27. 5. 1999 jsou neplatné podle § 37 odst. 1 obč. zák., protože nebyly uzavřeny svobodně, nýbrž na základě psychického donucení - bezprávné výhružky. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně nepovažoval jednání žalobkyně za bezprávnou výhružku, jestliže žalovaný užíval objekt ve vlastnictví žalobkyně, aniž by za jeho užívání řádně platil nájemné a žalobkyně podmiňovala vstup do objektu pro žalovaného úhradou dlužných částek. Proto obě smlouvy považoval za smlouvy uzavřené účastníky svobodně, ne v tísni a za nápadně nevýhodných podmínek, a neshledal je ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. neplatnými. Podle §§ 48 a 49 obč. zák. pak odvolací soud považoval za neplatné následné odstoupení žalovaného od předmětných smluv, vycházeje ze svého právního závěru, že obě smlouvy byly uzavřeny svobodně a ne v tísni. Se soudem prvního stupně se shodl však v závěru, že smlouva o nájmu nebytových prostor ze dne 27. 5. 1999 je neplatná podle § 3 odst. 4 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, protože ve smlouvě nebyl vymezen účel nájmu a k jejímu uzavření nebyl dán souhlas příslušného městského úřadu. Uzavřel, že platební povinnost žalovaného vyplývající ze smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999 představuje dosud neuhrazenou částku 194 100 Kč, a platební povinnost žalovaného z titulu bezdůvodného obohacení za užívání předmětné nemovitosti v době od 1. 6. 1999 do 11. 4. 2000 částku 155 032 Kč, když ohodnocení bezdůvodného obohacení ve výši 200 Kč za 1 m2 ročně nebylo žádným z účastníků zpochybněno. Stejně jako soud prvního stupně posoudil odvolací soud za nedůvodné žalovaným vznesené námitky promlčení a započtení a námitku směřující k bezplatnému užívání předmětného objektu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali oba účastníci dovolání.

Žalobkyně podala dovolání do výroku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že žaloba byla do částky 52 793 Kč s příslušenstvím zamítnuta. V rozhodnutí odvolacího soudu spatřuje nesprávné právní posouzení v tom, že ač soud dospěl k závěru, že smlouva o dodatečné úhradě za užívání nemovitosti je platná,

určil příslušenství k přiznané částce z titulu smluvního plnění nikoliv ve výši žalobkyní požadovaného úroku z prodlení ve vztahu k nezaplacení jednotlivých splátek podle uvedené smlouvy, ale v nižší výši, a to ve výši 7,5 % úroku ode dne uplatnění nároku na bezdůvodné obohacení u soudu prvního stupně návrhem na změnu petitu. Dovolatelka se zároveň domnívá, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť o zbylém příslušenství, požadovaném v žalobním petitu, nebylo vůbec rozhodnuto. Nesprávné právní posouzení žalobkyně spatřuje i v tom, že při určení výše bezdůvodného obohacení oba soudy neaplikovaly konstantní judikaturu v určení výše bezdůvodného obohacení tak, že bezdůvodným obohacením je cena za užívání nemovitosti v místě obvyklá, nýbrž soud prvního stupně určil výši bezdůvodného obohacení rovnající se výši nájemného podle nájemní smlouvy uzavřené mezi účastníky neplatně, a odvolací soud přijal o výši bezdůvodného obohacení v tomto směru stejný závěr, když navíc dovodil, že takto stanovená výše nebyla žádným z účastníků zpochybněna. Žalobkyně navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém dovolání odvolacímu soudu vytýká nesprávné právní posouzení věci a namítá, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Poukazuje na ustálenou judikaturou v otázce posouzení bezprávné výhružky a má za to, že odvolací soud nesprávně věc posoudil, dospěl-li k závěru, že ze strany žalobkyně nebyla prokázána existence bezprávné výhružky při uzavírání smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999 a o nájmu nebytových prostor ze dne 27. 5. 1999, což vedlo následně k nesprávnému závěru odvolacího soudu, že obě smlouvy byly uzavřeny ve smyslu § 37 obč. zák. svobodně, a nejsou z tohoto důvodu neplatné. Žalovaný zdůraznil, že nelze uvažovat o svobodné vůli při podpisu smluv, jestliže byl donucen k podpisu tím, že žalobkyně po několikaleté naprosté pasivitě věci řešit náhle za asistence bezpečnostní agentury mu zamezila přístup do objektu jeho podnikání - ke zboží, provoznímu zařízení, listinám a zákazníkům, a opětovné zpřístupnění podmiňoval podepsáním obou smluv. Dovolatel dále poukazuje na nesprávné právní posouzení jednání M. N., která při jednání o prodeji, a s tím spojených otázek, za žalobkyni sjednala s ním vyšší kupní cenu předmětné nemovitosti s ohledem na jeho bezplatné užívání nemovitosti. Dovolatel je přesvědčen, že i kdyby M. N. překročila rozsah svého oprávnění daného žalobkyní, ale žalobkyně o tomto překročení prokazatelně věděla, což vyplývá z dopisu žalovaného ze dne 30. 3. 1999, adresovaného žalobkyni, je ve smyslu § 33 odst. 1 obč. zák. tímto překročením vázána, jestliže bez zbytečného odkladu nesdělila žalovanému svůj nesouhlas. Žalovaný se neztotožňuje ani s názorem odvolacího soudu, že potvrzení realitní kanceláře R., které podepsala M. N., o bezplatném užívání objektu žalovaným až do vyřízení prodeje nemovitosti, je natolik neurčité a nesrozumitelné, že ho nelze interpretovat ani při použití výkladových pravidel. Dovolatel je přesvědčen, že k prokázání svých uvedených tvrzení a právních závěrů navrhoval důkazy, které nebyly provedeny (např. znalecký posudek ke zhodnocení objektu pro vyčíslení pohledávky za žalobkyní) a k těm, co byly provedeny a svědčily v jeho prospěch, nebylo přihlédnuto, přičemž z odůvodnění rozsudku není ani zřejmé, proč tak soud učinil. Dovolatel navrhl zrušení rozsudku odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací projednal dovolání obou účastníků v souladu s body 1., 15., 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, podle občanského soudní řádu ve znění účinném od 1. ledna 2001 (dále jen „o. s. ř.“).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání byla podána včas a osobami k tomu oprávněnými (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenými (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal podle § 242 o. s. ř.

Dovolání žalobkyně je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a opírá se o dovolací důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Žalobkyně svým dovoláním brojí proti výroku I. odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že žaloba byla zamítnuta do částky 52 793 Kč s příslušenstvím, přičemž nesprávné právní posouzení spatřuje v určení výše bezdůvodného a výše příslušenství k přiznané částce z titulu smluvního plnění. Byť žalobkyně formálně směřuje své dovolání do výroku I. odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně změněn co do částky 52 793 Kč s příslušenstvím, ve skutečnosti těmito námitkami o nesprávném právním posouzení brojí proti vyhovujícímu výroku I. a zamítavým výrokům II. a V. rozsudku Okresního soudu v Domažlicích ze dne 22. února 2002 č. j. 6 C 69/2001-93 ve spojení s doplňujícím rozsudkem téhož soudu ze dne 17. května 2002 č. j. 6 C 69/2001-104, kterými bylo rozhodnuto o výši bezdůvodného obohacení a o příslušenství z titulu smluvního plnění požadovaného žalobkyní, a proti kterým žalobkyně odvolání nepodala a jsou pravomocné. Nesprávně se tedy žalobkyně domnívá, že o zbylém příslušenství z titulu smluvního plnění, požadovaném v žalobním petitu, nebylo rozhodnuto. Není tudíž naplněn v tomto směru dovolací důvod, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Z ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř., podle něhož je dovolání mimořádným opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, vyplývá, že dovoláním rozhodnutí soudu prvního stupně úspěšně

napadnout nelze. Žalobkyně ve svém dovolání nijak nezdůvodnila, v čem spatřuje nesprávné posouzení odvolacího soudu vztahující se k jeho zamítavému výroku ohledně částky 52 793 Kč s příslušenstvím, když svoje námitky k nesprávnému posouzení směřovala pouze do pravomocných výroků soudu prvního stupně. Dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., kterým žalobkyně vytýkala nesprávné právní posouzení učiněné odvolacím soudem, nebyl tedy naplněn.

Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen takovými vadami, a nebyl naplněn ani dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., Nejvyšší soud České republiky, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), dovolání žalobkyně podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Dovolací soud se dále zabýval přípustností dovolání žalovaného.

Podle § 236 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu,

a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé,

b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil,

c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce podle § 237 odst. 3 o. s. ř. zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Z hlediska uvedeného ustanovení jde o rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam tehdy, jestliže odvolací soud posuzoval právní otázku, která má po právní stránce nejen zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (mající obecný dopad na případy obdobné povahy), ale měla pro rozhodnutí ve věci zásadní význam v samotné projednávané věci.

V posuzovaném případě není dovolání žalovaného přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje do potvrzující části výroku rozsudku, kterým odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně co do částky 349 132 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení.

Dovolání žalovaného není přípustné ani podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., protože odvolací soud potvrdil v pořadí první rozsudek soudu prvního stupně.

Zbývá tedy posoudit, zda dovolání žalovaného je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

V daném případě je dovolacímu přezkumu otevřena otázka spočívající v posouzení platnosti smluv, které uzavřeli účastníci dne 6. 5. 1999 a 27. 5. 1999 z hlediska svobodné vůle na straně žalovaného ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák.

Jak bylo výše uvedeno, z hlediska § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. jde o rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam tehdy, jestliže odvolací soud posuzoval právní otázku, která má po právní stránce nejen zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (mající obecný dopad na případy obdobné povahy), ale i v projednávané věci měla určitá právní otázka pro rozhodnutí ve věci zásadní význam. V dané věci je proto třeba vzít v úvahu, že námitka žalovaného směřující k nesprávnému posouzení bezprávné výhružky odvolacím soudem ve vztahu ke smlouvě o nájmu nebytových prostor ze dne 27. 5. 1999 je irelevantní, protože oba soudy dospěly shodně k závěru, že tato smlouva je neplatná podle § 3 odst. 4 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor proto, že ve smlouvě nebyl vymezen účel nájmu a k jejímu uzavření nebyl dán souhlas příslušného městského úřadu. Otázka platnosti smlouvy o nájmu nebytových prostor z hlediska svobodné vůle na straně žalovaného při jejím uzavření ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. nemá tedy již pro rozhodnutí ve věci zásadní význam, byla-li tato smlouva posouzena jako neplatná z jiných důvodu, a toto právní posouzení žalovaný nenapadá, a nebrojí tím ani proti přiznání

bezdůvodného obohacení výrokem I. odvolacího soudu v rozsahu 155 032 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení. Z uvedeného je zřejmé, že v tomto rozsahu se nejedná o rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam, a proto dovolání žalovaného směřující do výroku rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. prosince 2002 č. j. 14 Co 476/2002-119, kterým byla uložena žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 349 132 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení, nebylo v rozsahu 155 032 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení shledáno přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.; dovolací soud dovolání žalované v tomto rozsahu bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) jako nepřípustné odmítl [§ 243b odst. 5 věta prvá, § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř.].

Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání žalovaného směřující proti zbývající potvrzující části výroku rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. prosince 2002 č. j. 14 Co 476/2002-119 v rozsahu 194 100 Kč se 7,5 % úrokem od 14. 12. 2001 do zaplacení, je podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu má v tomto rozsahu ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. po právní stránce zásadní význam.

Podle § 37 odst. 1 obč. zák. musí být právní úkon učiněn svobodně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

O svobodný právní úkon nejde, byl-li právní úkon učiněn v důsledku přímého fyzického donucení, a ani v případě, byl-li učiněn v důsledku psychického donucení, zejména bezprávné výhrůžky. Nejvyšší soud České republiky již v rozsudku z 9. 12. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1522/96, publikovaném v časopise Soudní judikatura č. 2/1999, a rozsudku z 8. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 752/99, publikovaném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydaném nakladatelstvím C. H. Beck, rok 2001, svazek č. 2, pod C 179, zaujal právní názor, že bezprávnou výhrůžkou je výhrůžka, kterou je vynucováno něco, co nesmí být vynucováno, přičemž může spočívat v tom, že je vyhrožováno něčím, co hrozící vůbec není oprávněn provést, nebo co sice oprávněn provést je, ale nesmí tím hrozit tak, aby někoho pohnul k určitému právnímu úkonu. Není přitom třeba, aby cíl, který je sledován použitím bezprávné výhrůžky, byl sám protiprávní. Musí dále jít o výhrůžku takového druhu a takové intenzity, aby podle okolností a povahy konkrétního případu u toho, vůči komu jí bylo použito, vzbudila důvodnou bázeň a výhrůžka musí být adresována tomu, jehož právní úkon se vynucuje, nebo osobám jemu blízkým. Mezi bezprávnou výhrůžkou a právním úkonem musí být příčinná souvislost.

V dané věci odvolací soud spojil obecné vymezení pojmu bezprávné vyhrůžky se závěrem, že při uzavírání smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999 nenabylo jednání žalobkyně ve vztahu k žalovanému takové intenzity, která by ve svém důsledku vedla k nedostatku svobody vůle, jestliže žalovaný užíval objekt ve vlastnictví žalobkyně, aniž by za jeho užívání řádně platil nájemné, a žalobkyně podmiňovala vstup do objektu pro žalovaného úhradou dlužných částek. Závěr odvolacího soudu, že nebyla prokázána existence bezprávné výhružky žalobkyně při uzavírání smluv žalovaným nepovažuje Nejvyšší soud České republiky za správný, neboť tento závěr je v rozporu s dosavadní judikaturou, podle níž je bezprávnou výhrůžkou taková hrozba, pod jejíž vlivem je osoba pohnuta k určitému právnímu úkonu. Ze skutkových zjištění v dané věci, zejména z výpovědi žalovaného a svědků JUDr. P. T., V. H. a K. P. vyplývá, že žalobkyně za pomoci bezpečnostní agentury zamezila žalovanému přístup do jím, do té doby pokojně užívaného objektu, a jeho zpřístupnění podmiňovala podepsáním uvedené smlouvy. Tímto jednáním byla nepochybně naplněna skutková podstata bezprávné výhružky, jestliže žalovaný pod vlivem uvedené hrozby, že bez přístupu k dosud užívaným objektům nebude moci dále podnikat, tuto smlouvu podepsal. Odvolací soud nesprávně posoudil, že hrozba znemožnění užívání nebytových prostor, v nichž žalovaný realizoval svoji podnikatelskou činnost, byla pro něj natolik závažná, že ho přiměla k podpisu smlouvy, kterou by bez takové vyhrůžky nepodepsal, a že druh a intenzita použité vyhrůžky za přítomnosti bezpečnostní agentury vzbudila v žalovaném důvodnou bázeň, přičemž tato bázeň byla v příčinné souvislosti s uzavřením předmětné smlouvy, kterou tak žalovaný ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. neuzavřel ze své svobodné vůle.

Nejvyšší soud České republiky dále považuje za nezbytné poukázat s ohledem na v dané věci zjištěný skutkový stav na právní ochranu, kterou občanský zákoník poskytuje tzv. „pokojnému stavu“ v § 5. Podle tohoto ustanovení došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy. Ten může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Není tím dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu. Stav ve smyslu § 5 obč. zák. je dán parametry, jimž lze určit lidské chování, které může spočívat v konání (dare, facere), či nekonání (omittere, pati), v požadování něčeho či v poskytování něčeho atd.; pokojný stav pak může být chápán stejně dobře jako stav, který je nikým nerušen, i jako stav, který nikoho neruší. Pokojným stavem se rozumí homeostáze, tj., rovnovážnost společenských (v tomto případě mikrospolečenských systémů). Stavem ve smyslu § 5 obč. zák. je beze vší pochybnosti detence (a přirozeně i držba) nemovitostí nebo jejích částí. Pokud žalovaný užíval v posuzované věci nebytové prostory od roku 1994 (srov. jeho výpověď na č. l. 22), aniž došlo k nějakému omezení ze strany žalobkyně, či krokům směřujícím k takovému cíli, a pokojně nechala žalobkyně žalovaného užívat nebytové prostory po dlouhou dobu bez placení, lze tento stav skutečně posoudit jako pokojný ve smyslu § 5 obč. zák. Za této situace pak žalobkyně nebyla oprávněna zasáhnout žalovanému do tohoto pokojného

stavu tak, že zamezila jemu a jeho obchodním partnerům i kupujícím vstup do jím dosud nerušeně užívaných prostor. Žalobkyně byla oprávněna domáhat se svých nároků - náhrady na užívání nebytových prostor po žalovaném soudní cestou, tedy postupem stanoveným občanským soudním řádem, pokud byla přesvědčena o jejich opodstatněnosti.

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu není v tomto směru správné, jestliže chování a právní úkony účastníků neposuzoval odvolací soud z výše uvedených hledisek, a právní otázku, spočívající v posouzení platnosti smlouvy o dodatečné úhradě za užívání nemovitostí ze dne 6. 5. 1999, řešil z hlediska svobodné vůle na straně žalovaného v rozporu s dosavadní konstantní judikaturou. Žalovaným uplatněný dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., kterým vytýkal odvolacímu soudu v uvedeném směru nesprávné právní posouzení, byl tedy naplněn.

Dovolací soud se dále zabýval námitkami žalovaného k nesprávnému právnímu posouzení neurčitosti a nesrozumitelnosti ujednání o bezplatném užívání tankových garáží žalovaným a k nesprávnému právnímu posouzení úkonů M. N., která podle dovolatele zastupovala žalobkyni, jestliže podle § 33 odst. 1 obč. zák. žalobkyně věděla, že při jednání o prodeji nemovitosti M. N. překročila své oprávnění vyplývající z plné moci, a bez zbytečného odkladu nesdělila žalovanému svůj nesouhlas s ujednáním svého zmocněnce.

Podle § 34 je právní úkon projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.

Podle § 35 odst. 2 obč. zák. právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

Uvedené ustanovení předpokládá, že o obsahu právního úkonu může vzniknout pochybnost, a pro takový případ formuluje výkladová pravidla, která ukládají soudu, aby tyto pochybnosti odstranil výkladem založeným na tom, že vedle jazykového vyjádření právního úkonu vyjádřeného slovně (nikoliv konkludentně podle § 35 odst. 3 obč. zák.) podrobí zkoumání i vůli jednajících osob. Jazykové vyjádření právního úkonu zachycené ve smlouvě musí být proto nejprve vykládáno prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Interpretace obsahu právního úkolu soudem podle § 35 odst. 2 obč. zák. nemůže být považována za nahrazování či měnění již učiněných projevů vůle. Použití zákonných výkladových pravidel směřuje pouze k tomu, aby obsah právního úkonu vyjádřeného slovy, který učinili účastníci ve vzájemné dohodě, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době jejich smluvního jednání.

Je třeba přisvědčit závěru odvolacího soudu, že ujednání mezi M. N. a žalovaným o užívání tankových garáží z března 1998 je natolik neurčité a nesrozumitelné, že ani při použití výkladových pravidel podle § 35 odst. 2 obč. zák. by z něj nebylo možno dovodit vznik, změnu nebo zánik konkrétních právních vztahů, neboť nelze učinit závěr o jaký právní úkon by v dané věci mělo jít (§ 34 obč. zák.), když ani sám žalovaný v průběhu řízení, a ani v dovolání neupřesnil o jaký právní úkon by se v dané věci mělo jednat. Předmětné ujednání nazývá jednou kompenzací nároků žalobkyně za užívání nemovitosti žalovaným, jindy dohodou o bezplatném užívání, přičemž ve skutečnosti toto ujednání postrádá potřebné náležitosti tvrzených úkonů. V dohodě o bezplatném užívání nebyla určitě - s ohledem na § 37 odst. 1 obč. zák. - specifikována doba bezplatného užívání - není vůbec sjednán počátek bezplatného užívání nemovitostí, a nebyla určena ani výše pohledávky, pokud by se mělo jednat o započtení pohledávky podle § 580 obč. zák. Tvrdí-li žalovaný, že bezplatné užívání nemovitosti bylo zohledněno ve výši kupní ceny nemovitosti, kterou bezplatně užíval a posléze koupil, není toto tvrzení o výši kupní ceny významné pro posouzení dané věci, když posuzování kupní smlouvy uzavřené mezi účastníky nebylo předmětem tohoto sporu.

Dovolací soud se dále zabýval námitkou žalovaného, podle níž žalobkyni zavazuje jednání M. N., která při jednání o prodeji nemovitosti dojednala s žalovaným, že vzhledem k výši kupní ceny bude žalovaný do doby prodeje užívat nemovitosti bezplatně. Podle dovolatele M. N. při tomto jednání sice překročila své oprávnění vyplývající z plné moci, nicméně žalobkyně bez zbytečného odkladu poté, co se o tomto překročení dozvěděla, nesdělila žalovanému svůj nesouhlas.

Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že odvolací soud se správně posouzením překročení oprávnění zmocněnce žalobkyně M. N. v dané věci nezabýval a správně neaplikoval ustanovení § 33 odst. 1 obč. zák., jestliže ujednání o bezplatném užívání nemovitosti žalovaným bylo odvolacím soudem hodnoceno ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. za natolik neurčité a nesrozumitelné, že ani při použití výkladových pravidel podle § 35 odst. 2 obč. zák. z něj nebylo možno dovodit vznik, změnu nebo zánik konkrétních právních vztahů (§ 34 obč. zák.).

I kdyby žalovaný s M. N. sjednal určitý platný právní vztah, jež by splňoval předepsané náležitosti založeného

právního vztahu, nezavazoval by tento právní úkon M. N. žalobkyni ve smyslu § 33 odst. 1 obč. zák., neboť jak vyplývá z dokazování - z dopisu ze dne 30. 3. 1999 (na něž žalovaný v dovolání poukazuje), byla žalobkyně pouze informována, že Realitní kanceláří R. – paní M. N. byla žalovanému předložena kupní smlouva s dojednanou kupní cenou 5 000 000 Kč a zároveň s dohodou bezplatně objekt nadále užívat. Žalovaný tvrzenou skutečnost o dohodě o bezplatném užívání žalobkyni nijak nedoložil a z dokazování naopak vyplývá, že žalobkyně dopisem ze dne 6. dubna 1999 po žalovaném požaduje úhradu za užívání nemovitostí a neakceptuje žádnou tvrzenou dohodu o bezplatném užívání předmětných nemovitostí.

Žalovaný ve svém dovolání dále uplatnil dovolací důvod vymezený v § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jímž namítá, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jestliže řada rozhodných důkazů, které měly vliv na posouzení věci, nebyla provedena a k těm, které provedeny byly a svědčily žalovanému, nebylo přihlédnuto.

Vadou řízení ve smyslu citovaného ustanovení je v první řadě neúplnost nebo nesprávnost zjištění skutkového stavu nikoli z pohledu výsledku hodnocení provedených důkazů, jímž může být skutkové zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování (dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř.), nýbrž z pohledu postupu soudu v důkazním procesu. O vadu řízení při zjišťování skutkového stavu věci se jedná zejména tehdy, jestliže v důkazním řízení nebylo postupováno v souladu s § 120 o. s. ř. a nebyl proveden důkaz, který procesní strana sporného řízení, zatížená povinnostmi tvrdit a vést důkaz, navrhla, přestože měl důkaz posloužit k verifikaci právně významné skutečnosti, představující určitý znak skutkové podstaty právní normy, jíž se procesní strana dovolává. Za situace, kdy zmíněná rozhodná skutečnost není prokázána jinak, jde o vadu řízení, a to i tehdy, jestliže soud takový neprovedený důkaz hodnotil postupem podle ustanovení § 132 o. s. ř. a dovodil z něho skutkové zjištění, o něž opřel své právní závěry.

V projednávané věci ze spisu vyplývá, že soud provedl všechny důkazy žalovaným navržené v průběhu řízení u soudu prvního stupně. S ohledem na systém neúplné apelace, na němž je vybudováno odvolací řízení ve věcech sporných, byl žalovaný soudem poučen podle § 119a o. s. ř. o možnosti uvést rozhodné skutečností a označit důkazy. Žalovaný ponechal soudu k úvaze provést důkaz videozáznamem z uzavření objektu žalovaného s tím, že na provedení tohoto důkazu netrvá a výslovně uvedl, že jiné návrhy na doplnění dokazování nemá. Pokud žalovaný poté písemně doplnil svůj přednesený závěrečný návrh po skončení dokazování v tom směru, že navrhl ustanovit znalce k určení výše zhodnocení jím užívaných objektů, odvolací soud se s tímto navrženým důkazem vypořádal v odůvodnění svého rozsudku tak, že tento důkaz je nadbytečný, když žalobkyně se na úkor žalovaného nijak neobohatila, neboť zhodnotil-li žalovaný objekt, učinil tak pro sebe, když nemovitost a užitky zhodnocení užívá (na základě později realizované koupě užívané nemovitosti) sám, nikoliv žalobkyně. Námitka žalovaného, že řada rozhodných důkazů, které měly vliv na posouzení věci, nebyla provedena, je tedy nedůvodná.

Spatřuje-li žalovaný vadu řízení dále v tom, že nebylo přihlédnuto k důkazům, které byly provedeny a svědčily žalovanému (např. svědek T., listiny), neodůvodňuje tato námitka závěr, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Žalovaný touto námitkou poukazuje na nesprávné hodnocení důkazů odvolacím soudem. Pochybení soudu v hodnocení důkazů se ale může projevit jen ve správnosti skutkových zjištění a lze je úspěšně napadat jen dovolacím důvodem podle § 241a odst. 3 o. s. ř., což žalovaný ve svém dovolání neučinil. Není důvodné ani tvrzení žalovaného, že odvolací soud v odůvodnění rozsudku nedostatečně zhodnotil provedené důkazy, když z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu na straně třetí vyplývá, že odvolací soud výslovně uvedl, že vyšel z důkazů učiněných soudem prvního stupně a z jeho skutkových zjištění, které pokládal za správné, a zároveň zdůvodnil (mimo jiné) proč dospěl k jinému závěru ohledně existence bezprávné výhružky při uzavírání předmětných smluv žalovaným. Zdůvodnil dále, že nepovažoval jednání žalobkyně (jako správce objektu s právy vlastníka), spočívající v zamezení vstupu žalovaného do jím dosud bezplatně užívaného objektu, za jednání takové intenzity, že by naplňovalo skutkovou podstatu bezprávné výhružky. Dovolací soud nepovažuje odůvodnění rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 211 ve spojení s § 157 odst. 2 o. s. ř. za nedostatečné a bránící přezkoumání jeho právního posouzení dovolacím soudem. Řízení totiž trpí vadou ve smyslu § 242 odst. 3 a § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. je tehdy, pokud nedostatek řádného a přezkoumatelného odůvodnění právního posouzení věci odvolacím soudem brání dovolacímu soudu zhodnotit jeho správnost (srov. Bulletin Vrchního soudu v Praze, ročník 1994, sešit 3, č. 10 II).

Dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. uplatněný žalovaným nebyl tudíž naplněn.

Nejvyšší soud České republiky proto podle § 243b odst. 2 o. s. ř. rozsudek v uvedeném rozsahu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Nepoctivý záměr (exkluzivně pro předplatitele)
- Zemědělská půda
- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu
- Pracovní smlouva